

Missiv till Uppdrag att kartlägga forskning om mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck

Forte fick den 12 augusti 2021 i uppdrag av regeringen att genomföra en kartläggning av forskning om mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck (S2021/05814). Uppdraget redovisas huvudsakligen genom rapporten *Förebyggande arbete och riskhantering av våld i nära relationer, stalkning och hedersrelaterat våld och förtryck*, vilken bifogas. Föreliggande missiv kompletterar rapporten och svarar på uppdraget att med sammanställningen av forskning som grund:

- Föreslå inriktning på forskning som kan möta identifierade kunskapsbehov.
- Föreslå hur kunskapsspridning, ökad implementering och nyttiggörande av vetenskapligt grundad kunskap kan främjas på ett systematiskt sätt.

Förslagen bygger både på resultat från rapporten och på dialoger som Forte har haft med forskare och andra aktörer inom dessa områden, exempelvis myndigheter och ideella organisationer. Forte föreslår bland annat en strategisk forskningssatsning för att adressera de omfattande kunskapsbehoven avseende metoder, åtgärder och arbetssätt för att bekämpa och förebygga mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.

Huvudsakliga resultat från forskningskartläggningen

Kartläggningen har en bred ansats och i rapporten redovisas därför en omfattande mängd resultat. Detta är några av huvudresultaten:

- Det finns evidens för att vissa former av insatser och program har en brottsförebyggande effekt på våld i nära relation, stalkning och hedersvåld, men överlag är de vetenskapliga kunskapsluckorna stora.
- Det finns viss evidens för att förebyggande program som syftar till att förändra normer, attityder och kunskap om våld i nära relation har en önskad, brottsförebyggande effekt.
- Behandlingsinsatser behöver anpassas utifrån den enskilde våldsutövarens situation för att effektivt kunna förebygga våld i nära relation.
- Det finns viss evidens för att en samordnad samverkan, där flera verksamheter och myndigheter involveras, kan medföra att de utsatta erhåller mer stöd och bättre tillgång till service från samhällsaktörer, både för sig själva och sina barn.
- Kunskapsläget om brottsförebyggande arbete avseende hedersvåld är mycket bristfälligt.

I kartläggningen redovisas ett betydande antal forskningsluckor som behöver fyllas avseende vilka metoder som är verksamma för att förebygga och bekämpa våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Särskilt angeläget är långsiktig forskning och forskning som på ett tillförlitligt sätt kan mäta insatsers effekter.

Inriktning på forskning som kan möta identifierade kunskapsbehov

Samarbete och tvärvetenskap inom forskningen

Forskning om mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck är ett heterogent fält som innehåller flera olika inriktningar. Det är viktigt att det finns en bredd i forskningen och en pluralism av teorier och metoder. För att på allvar dra nytta av detta krävs ett aktivt erfarenhetsutbyte och samarbete mellan forskningsområden och discipliner. Forte ser därför vinster med att samla forskning om våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck, för att åstadkomma synergieffekter och korsbefruktning av idéer och utveckling. Detta kan och bör ske på olika sätt, exempelvis genom tvärvetenskaplig forskning, samarbete mellan olika lärosäten och forskningsgrupper samt att forskningsresultat sammanställs och presenteras på ett samlat sätt för att på så vis utgöra ett lättillgängligt stöd för praktik och policy. Forte anser därför att forskningen som behandlats i rapporten om förebyggande och riskhanterande metoder, arbetssätt och insatser som *inriktas mot våldsutövare* ska utvecklas i samverkan med forskning om metoder och arbetssätt för att *stödja våldsutsatta*, i syfte att skapa större samsyn och motverka polarisering mellan olika verksamheter och synsätt.

Det behövs en strategisk forskningssatsning

Kartläggningen visar på stora kunskapsbehov om effekterna av olika insatser, metoder och arbetssätt för att förebygga och bekämpa våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck i Sverige. Detta gäller inte minst hedersrelaterat våld och förtryck, där kunskapsbasen är ytterst begränsad. Forte instämmer därmed i regeringens bedömning att det finns ett fortsatt behov av att utveckla arbetet med tidiga våldsförebyggande åtgärder riktade till breda målgrupper (Budgetpropositionen för 2022, prop. 2021/22:1). Samtidigt visar andra rapporter att det även kvarstår stora kunskapsluckor gällande utformningen av lämpligt stöd för våldsutsatta (exempelvis SBU 2021/342). Forte bedömer att det behövs en strategisk forskningssatsning för att stärka förutsättningarna för att forskningen adresserar för praktiken och berörda personer relevanta frågor, och att vetenskapligt förankrad kunskap ska kunna komma till användning i policy och praktik.

En strategisk forskningssatsning kan inriktas mot att bygga upp bred tvärvetenskaplig forskning om olika metoder, arbetssätt och insatser för att förebygga och behandla våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Forskning bör inriktas både mot potentiella och redan aktiva våldsutövare och mot att hjälpa och stödja våldsutsatta. Forskningen bör vara policy-, praktik- och brukarnära för att stödja de verksamheter som arbetar med regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Forte anser att en sådan satsning behöver vara långsiktig för att möjliggöra uppföljning av insatsers funktion och effekter under ett längre tidsperspektiv. Detta är viktigt för att kunna bygga upp relevant och tillförlitlig kunskap på området som stöd för yrkesverksamma och för policyutvecklingen i arbetet med att bekämpa och förebygga våldet.

En strategisk forskningssatsning inom våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck skulle med fördel utvecklas i samarbete med regeringens nationella

våldsförebyggande program (Budgetpropositionen för 2022, prop. 2021/22:1). Programmet avser bland annat utveckla insatser för metodutveckling, uppföljning och kunskapsspridning. Såväl tidigt förebyggande arbete som insatser för att förhindra att våld upprepas och återfallsförebyggande arbete ingår. En strategisk forskningssatsning skulle kunna förstärka arbetet inom programmet genom att bidra med kunskapsutveckling, spridning och implementering av effektiva metoder, arbetssätt och insatser. Forskningssatsningen skulle även förstärka och komplettera det arbete som görs vid exempelvis Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK), Barnafrid - nationellt centrum för våld mot barn, Nationellt kompetenscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötland, Socialstyrelsen, Jämställdhetsmyndigheten samt Brottsförebyggande rådet. Socialstyrelsens har också fått i uppdrag att inrätta ett kompetenscentrum för återfallsprevention. Forskningssatsningen bör utvecklas i samarbete med dessa existerande verksamheter. Samarbetet kan ske genom exempelvis programkommittéer eller referensgrupper.

Forskningsatsningen bör ha som mål att bidra till arbetet med kontinuerlig metodutveckling och kvalitetssäkring av befintliga initiativ samt till utbildning. På så sätt skapas möjligheter för systematisk kunskapsspridning, ökad implementering och nyttiggörande av vetenskapligt grundad kunskap. Forskningen bör dessutom bedrivas genom en samskapande process med praktik och brukare för att säkra att relevanta forskningsfrågor ställs och att förutsättningar skapas för spridning och användning av resultat. De behov som yrkesverksamma har av mer vetenskaplig kunskap och det behov som forskare har av ”best practice” kan fås genom en ökad samverkan. Forte bedömer också att det finns behov av utökad implementeringsforskning på området som ett led i att utveckla kunskapen om verksamma metoder och skapa förutsättningar för att öka spridningen och användningen av forskningsbaserad kunskap. Slutligen bör det inom ramarna för forskningssatsningen återkommande genomföras forskningsöversikter för att uppdatera det samlade kunskapsläget.

Hur kunskapsspridning, ökad implementering och nyttiggörande av vetenskapligt grundad kunskap kan främjas på ett systematiskt sätt

Löpande uppföljning och utvärdering av pågående initiativ

Ansvar för kunskapsspridning, ökad implementering och nyttiggörande av vetenskapligt grundad kunskap inom våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck är fördelat på olika myndigheter och aktörer, som Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) och Barnafrid - nationellt centrum för våld mot barn. Flera av dessa verksamheter har förstärkts på senare år inom ramen för regeringens åtgärdsprogram. Därutöver har uppdrag att bland annat mäta förekomst och utveckla metoder för att förebygga och bekämpa våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck fördelats på olika myndigheter, som Brottsförebyggande rådet och Jämställdhetsmyndigheten. För att säkerställa att initiativen svarar mot behov bland yrkesverksamma och brukare, att satsningarna i sin helhet är effektiva samt används och implementeras i policy och praktik, bör löpande uppföljning och utvärdering samt möjlighet till forskning byggas in i systemet.

Använd befintliga strukturer för kunskapsspridning inom välfärden och rättsväsendet

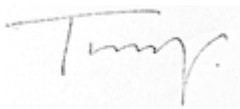
Kartläggningen visar att det finns ett stort behov av att utveckla kunskap om insatser som visar på goda resultat och att utmönstra metoder som inte är effektiva, eller till och med skadliga. Rapporten visar också att det redan finns viss kunskap som kan vidareutvecklas, spridas och implementeras genom existerande verksamheter. Befintliga strukturer för kunskapsspridning inom välfärden och rättsväsendet kan troligen användas i större utsträckning, exempelvis nätverken för kunskapsutveckling och kunskapsstyrning i socialtjänsten (Nationell samverkansgrupp för kunskapsstyrning i socialtjänsten (NSK-S), Regionala samverkans- och stödstrukturer (RSS) och Partnerskapet mellan RSS, SKR och Socialstyrelsen). Inom ramen för dessa strukturer behöver arbetssätt och rutiner vidareutvecklas för att den vetenskapliga kunskapen ska kunna tillgängliggöras och spridas.

Anpassning av metoder till svensk kontext och systematisk uppföljning

Metoder och arbetssätt som används av exempelvis socialtjänsten och rättsväsendet i Sverige för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor behöver löpande utvärderas, i syfte att säkerställa att metoderna är ändamålsenliga, välfungerande och effektiva. Detta gäller inte minst när metoder importeras från andra länder och behöver anpassas till en svensk kontext. Det behöver utvecklas former för att inom olika verksamheter kunna följa upp arbetssätt och insatser både löpande och systematiskt. Forte ser således behov av en verksamhet som kombinerar betydande analyskapacitet med ett nära samarbete med myndigheter, regioner och kommuner som bedriver praktisk verksamhet på området kring insatsers utformning och utvärdering. Det kan övervägas hur en sådan typ av verksamhet bäst organiseras.



Jonas Björck
Generaldirektör Forte



Thomas Jacobsson
Forskningssekreterare Forte